



STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN
CENTRUM FÖR EUROPASTUDIER (CES)

MILJÖATTITYDER I EU

En kvantitativ studie av individers inställningar till att värna om miljön på bekostnad av en del av sin levnadsstandard i EU

Petter Rodebjer

Kandidatuppsats:	15 hp
Program:	Europaprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht/2019
Handledare:	Linda Berg

Abstract

Previous research, based on a small number of EU-countries, has shown a relationship between increasing knowledge of environmental problems and positive attitudes towards environmental policy. Studies has also shown a larger degree of support for climate agreements among individuals with higher levels of reciprocity. However, it remains to investigate whether these results can be generalized for a larger portion of the EU. The aim of this thesis is, specifically, to explore whether individuals with more knowledge of environmental problems and with higher levels of reciprocity are more willing to accept cuts in their living standards to protect the environment.

The empirical analyses are based on data from the International Social Survey Programme (2010) which contains 19 EU-countries (including the Great Britain) and analyzed with a linear multi regression analyses. The results show that individuals in the EU with higher knowledge of environmental problems are indeed more willing to accept cuts in their living standards to protect the environment. However, it also shows that individuals with a higher degree of reciprocity are less willing to accept cuts in their living standards to protect the environment.

Kandidatuppsats:	15 hp
Program:	Europaprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht/2019
Handledare:	Linda Berg
	Inställningar, värna om miljön, levnadsstandard, miljöattityder,
Nyckelord:	EU, attitudes towards environmental policy
Antal ord:	8 297

Innehållsförteckning

Tabell och figurförteckning.....	1
1 Inledning	2
1.1 Syfte	3
2. Teori och tidigare forskning.....	4
2.1 Miljöattityder.....	4
2.2 Kunskap om miljöproblem.....	5
2.3 Individuella värderingar	6
2.3.1 Reciprocitet	6
2.3.2 Postmaterialistiska värderingar	8
2.3.3 Politisk tillhörighet.....	9
2.4 Ekonomiska faktorer	10
2.5 Demografiska faktorer	11
2.5.1 Utbildning	11
2.5.2 Ålder.....	12
2.5.3 Kön.....	12
3. Metod och material	13
3.1 Metod	13
3.2 Beskrivning av material	14
3.3 Operationalisering.....	16
3.3.1 Beroende variabel.....	17
3.3.2 Oberoende variabler	18
3.3.3 Kontrollvariabler	20
4. Resultat och analys.....	23
4.1 Resultat.....	23
4.2 Analys	28
5. Slutsats och diskussion.....	30
Referenslista.....	31
Bilagor.....	33

Tabell och figurförteckning

Tabell 3.1.....	17
Tabell 3.2.....	18
Tabell 4.1.....	25
Tabell 4.2.....	27

1 Inledning

Miljöattityder handlar om individers inställningar till att värna om miljön på bekostnad av en del av sin levnadsstandard. Det innebär att miljöattityder är en kombination av individers inställningar till att värna om miljön och till att förlora en del av sin levnadsstandard. Gerhards och Lengfeld (2008) har tidigare undersökt hur ekonomiska faktorer och individuella värderingar påverkar miljöattityder i EU men inte hur, specifikt, kunskap om miljöproblem och reciprocitet påverkar miljöattityder i EU. Den här uppsatsen syftar därför till att undersöka om miljöattityder i EU kan förklaras av individers kunskap om miljöproblem och reciprocitet.

Kunskap om miljöproblem handlar om individers kännedom om förekomsten av miljöförstöring, vad som förorsakar den och dess negativa inverkan på samhället (Drews & van den Bergh 2016). Tanken är att mer kunskap om miljöproblem har en positiv inverkan på individers miljöattityder, eftersom det innebär att individer är mer informerade om fördelarna med att värna om miljön och nackdelarna med att åsidosätta den. På liknande sätt förväntas en individ med lägre kunskaper om miljöproblem inte vara lika positivt inställd till att värna om miljön, eftersom den saknar kunskap om att det finns ett problem, eller vad problemet är. Inverkan av kunskap om miljöproblem på miljöattityder har inte tidigare undersökts hos individer i hela EU, även om det har undersökts i ett enstaka EU-länder, exempelvis från Malta (De Bono, Vincenti & Calleja 2016). Dessa studier har visat att det är rimligt att förvänta oss att det finns ett samband mellan inverkan av kunskap om miljöproblem på miljöattityder även i fler EU-länder, och därför är det intressant att undersöka även hur kunskap om miljöproblem påverkar individers miljöattityder i EU.

Individers bemötande och reaktion på andra individers handlingar är en viktig komponent i samarbetet kring kollektiva varor som klimatsamarbeten och reduceringen av koldioxidutsläpp. Exempelvis kan vi tänka oss att en del individer är beredda att ge upp en del av sin levnadsstandard för att reducera koldioxidutsläppen oberoende av vad andra gör men att det också kan finnas individer som är beredda att bidra mer om de förväntar sig någon typ av återgåldning; att andra individer gör en liknande uppoffring (Nationalencyklopedin u.å.). Reciprocitet handlar om att återgälda vänliga handlingar med snälla och tillmötesgående gärningar och att avisa eller hämnas elakartade handling (Fehr & Gächter 2000). Tidigare

forskning har antagit att reciprocitet har en positiv inverkan på miljöattityder eftersom det finns en förväntan om att andra länder, även i ett mycket litet avseende, också agerar för att reducera koldioxidutsläppen (Bechtel, Genovese & Scheve 2017). Tanken är följaktligen att individer som lägger större vikt vid andras bidrag till eller uppoffringar för att förbättra miljön har generellt positivare miljöattityder. På liknande sätt förväntas individer som vill värna om miljön oberoende av vad andra gör ha jämförelsevis negativare miljöattityder eftersom de inte påverkas positivt av att andra individer också bidrar till reduktionen av koldioxid. Bechtel, Genovese och Scheve (2017) har tidigare undersökt inverkan av reciprocitet på individers inställningar till klimatsamarbeten i Tyskland, Frankrike, Storbritannien och USA. De finner ett förväntat positivt samband mellan reciprocitet och inställningar till klimatsamarbeten och följaktligen är det intressant att även undersöka om reciprocitet har en positiv inverkan på miljöattityder i EU.

1.1 Syfte

Syftet är att undersöka om kunskap om miljöproblem och reciprocitet påverkar individers inställningar till att värna om miljön på bekostnad av en del av sin levnadsstandard i EU.

2. Teori och tidigare forskning

Det här kapitlet ger en mer detaljerad beskrivning av miljöattityder och vilka faktorer som har visats påverka individers inställningar till att värna om miljön på bekostnad av en del av sin levnadsstandard. Speciellt lyfts individuella värderingar, ekonomiska faktorer och demografiska faktorer. Individuella värderingar är tänkt att fånga individers inställningar till att värna om miljön, i kontrast till ekonomiska faktorer som förklarar hur individer ställer sig till att ge upp en del av sin levnadsstandard. Demografiska faktorer innehåller en kombination av olika teorier.

2.1 Miljöattityder

Begreppet miljöattityder har avgränsats på flera olika sätt i tidigare forskning. På ett övergripande plan är miljöattityder individers inställningar till miljöpolitik; politik som förbättrar miljön. Subventionen av grön teknik bygger på beskattning och är den minst kontroversiella typen av miljöpolitik. Beskattning av koldioxid (Weizsäcker & Jesnig 1992 se Diekmann & Preisendörfer) eller andra typer av miljöförstörande produkter (OECD 1994 se Diekmann & Preisendörfer 2003) och miljöstandards (Gerhards och Lengfeld 2008) har en jämförelsevis högre och direktare inverkan på individers livssituation. Miljöpolitik kan exempelvis resultera i ekonomiska kostnader i form av högre bensinskatter, installationen av ny teknik för att möta miljöstandards eller instiftande av naturreservat. Det är även, en sannolik, förklaring till att ekonomiska faktorer har upptagit en större plats inom de områdena som har en mer direkt inverkan på individernas livssituation. På liknande sätt spelar faktorer som reciprocitet och altruism en viktig roll inom inställningar till klimatsamarbeten (Bechtel, Genovese & Scheve 2017). Även inställningar till beskattning och miljöstandards har undersökts inom inställningar till klimatsamarbeten. Det finns även vissa studier och grupper av studier som undersöker fler aspekter än andra. Utbildnings inverkan på miljöattityder kan exempelvis brytas ned i mer detaljerade beståndsdelar. Exempelvis kan en del av sambandet förklaras av högre utbildning (United Nations 2005 se Haring, Jagers & Matti 2019), graden av exponering av miljöinformation under studietiden (Cotton & Alcock 2005 se Haring, Jagers & Matti 2019), socialt kapital (Gale 1986 se Lubell & Zahran 2007) eller möjligtvis tydligare utifrån kunskaper om miljöproblem (De Bono, Vincenti & Calleja 2016).

I den här uppsatsen syftar begreppet miljöattityder till individers inställningar till att värna om miljön på bekostnad av en del av sin levnadsstandard. Följaktligen är det individers inställningar till att värna om miljön under förutsättningen att det resulterar i en lägre levnadsstandard som är av intresse. Den typen av miljöattityder placeras generellt inom inställningar till beskattning och miljöstandard eftersom den typen av politik kan ha en negativ inverkan på individers levnadsstandard. Undantagen är studier som undersökt individers inställningar till beskattning av koldioxid och högre miljöstandard i sig. Det är följaktligen både en bred och snäv begreppsdefinition. Både och enbart individers attityder till att värna om miljön på bekostnad av en del av sin levnadsstandard innefattas.

2.2 Kunskap om miljöproblem

Individers inställningar till att värna om miljön tar sin början i deras kunskaper om miljöproblem eftersom den grundläggande anledningen till att förbättra miljön är att det finns någonting att förbättra. Vi kan även tänka oss att individer är mer benägna att acceptera en lägre levnadsstandard om de upplever att det sker en miljöförstöring och speciellt om den har potentiellt skadliga effekter på individens livssituation. Kunskap om miljöproblem handlar om individers kännedom om förekomsten av miljöförstöring, vad som förorsakar den och dess negativa inverkan på samhället (Drews & van den Bergh 2016). Tanken är att mer kunskap om miljöproblem har en positiv inverkan på individers miljöattityder, eftersom det innebär att individer är mer informerade om fördelarna med att värna om miljön och nackdelarna med att negligera den. På liknande sätt förväntas en individ med lägre kunskaper om miljöproblem inte vara lika positivt inställd till att värna om miljön, eftersom den saknar kunskap om att det finns ett problem, eller vad problemet är.

Ett tema i tidigare forskning har varit att undersöka hur kunskap om den globala uppvärmningen inverkar på öbefolkningars inställningar till att värna om miljön. Det beror på att den globala uppvärmningen, i form av exempelvis högre vattennivåer, har blivit en del av deras vardag och resulterar i kännbara och mer direkta ekonomiska konsekvenser än för majoriteten av västvärldens befolkning. Eftersom de negativa effekterna av den globala uppvärmningen bedöms förvärras med tiden så blir de sannolikt även en del av majoritetens vardag i framtiden. Följaktligen kan forskarna få en realistisk indikation på hur individer reagerar på de negativa

konsekvenserna och därmed även på hur kunskap om miljöproblem inverkar på individers miljöattityder.

Sibley och Kurz (2013) undersökte hur stor andel av den nyazeeländska befolkningen som ansåg att det sker en global uppvärmning och att människan är ansvarig för den. De visar att individer med kunskap om den globala uppvärmningen var mer benägna att ge upp en del av sin levnadsstandard för att värna om miljön men att även uppfattningen om i vilken utsträckning människan var ansvarig för den globala uppvärmningen var av betydelse. Det förstärks av Bono, Vincenti och Calleja (2016), med data från Malta, som visar att kunskap om miljöproblems risker kan vara den viktigaste drivkraften bakom individers miljöattityder. Resultaten pekade även på att det är upplevelsen av att den globala uppvärmningen är ett hot mot individens levnadssituation som inverkar på miljöattityder och inte nödvändigtvis den objektiva kunskapen i sig. Det bekräftas även av Zahran, Brody, Grover och Vedlitz (2006) som menar att den upplevda materiella kostnaden av den globala uppvärmningen driver hur pass villiga individer är att ge upp en del av sin levnadsstandard.

Det leder ut i uppsatsens första hypotes:

Det finns ett samband mellan mer kunskap om miljöproblem och positivare inställningar till att värna miljön om på bekostnad av en del av sin levnadsstandard i EU.

2.3 Individuella värderingar

2.3.1 Reciprocitet

Inom nationalekonomin skiljer man på en kollektiv och privat vara. En kollektiv vara är en vara som förbättrar levnadsförhållandena för ett stort antal människor och som ingen hindras från att ta del av. Exempelvis kan alla som lever i staden känna sig säkrare om staden investerar i ett antal gatlyktor som lyser upp avenyn på en lördagskväll. På liknande sätt kan miljöpolitik som leder till lägre koldioxidutsläpp också reducera risken med den globala uppvärmningen för alla på jorden. Följaktligen är en kollektiv vara, uteslutande, ett resultat av kostsamma investeringar som sker i samarbete mellan ett stort antal individer, men som sedan kan nyttjas

av alla oavsett om de bidragit till den eller ej. En privat vara är jämförelsevis en vara som enbart förbättrar tillvaron för den individ som konsumerar den. Exempelvis kan en individ köpa en ny bil eller tanka bensin på en mack men andra individer kan inte använda den bilen eller bensinen utan individens tillåtelse.

Flera typer av miljöförstöring beror på att individer inte kan samarbeta i tillräckligt stor utsträckning (Harring, Jagers & Matti 2017). Exempelvis tjänar samhället som helhet på att reducera, en stor del av, koldioxidutsläppen som ger upphov till en global uppvärmning, sämre luftkvalité och materiell förstörelse i form av försurning. Ur ett spelteoretiskt perspektiv är problemet med en kollektiv vara, som att reducera koldioxidutsläppen, att individer vinner mest på att andra bidrar utan att själva bidra. Det beror på att även om en individ gör en, relativt kostsam, omställning till ett klimatneutralt liv så har det enbart en marginell inverkan på världens koldioxidutsläpp. Följaktligen krävs det ett samarbete mellan ett stort antal individer för att den associerade kostnaden med att reducera koldioxidutsläppen ska understiga de från miljöförstörelsen.

Reciprocitet är ett ord för individers benägenhet att återgälda vänliga handlingar och att hämnas elakartade (Bechtel, Genovese och Scheve 2017). Det beskriver hur andra individers bidrag till eller uppoffringar för att förbättra miljön inverkar på individers miljöattityder. Tidigare forskning har antagit att reciprocitet har en positiv inverkan på miljöattityder eftersom det finns en förväntan om att andra länder, även i ett mycket litet avseende, också agerar för att reducera koldioxidutsläppen (Bechtel, Genovese & Scheve 2017). Tanken är att individer som lägger större vikt vid andras bidrag till eller uppoffringar för att förbättra miljön har generellt positivare miljöattityder. På liknande vis förväntas individer som vill värna om miljön oavsett vad andra gör ha en jämförelsevis negativare miljöattityder eftersom de inte påverkas positivt av att andra individer också väljer att bidra till reduktionen av koldioxidutsläppen.

Bechtel, Genovese och Scheve (2017) finner ett signifikant och positivt samband mellan reciprocitet och de beroende variablerna klimatsamarbeten och att lägga en del av inkomsten på att minska koldioxidutsläppen. Det underbyggs även av att reciprocitet är en viktig förklaringsfaktor inom andra samhällsvetenskapliga områden (Fehr & Gächter 2000). Däremot visar sig en stor del av empirin bestå av simulerade situationer (exempelvis Milinski, Semmann,

Krambeck & Marotzke 2006 se Bechtel, Genovese & Scheve (2017). Ett undantag är McGrath och Bernauer (2017) som tonar ned inverkan av reciprocitet på individers miljöattityder men svagheter i studiens undersökningsdesign medför att det behöver tolkas med försiktighet. Exempelvis består analysen av ett varierande urval av vitt sprida länder som Vietnam, USA, Senegal och Brasilien och metoden av att redovisa statistik. Studiens betydande brister resulterar i att den endast kan nyttjas till att kontrastera Bechtel, Genovese & Scheve (2017) resultat.

Uppsatsens andra hypotes är:

Det finns ett samband mellan reciprocitet och individers inställningar till att värna miljön på bekostnad av en del av sin levnadsstandard i EU.

2.3.2 Postmaterialistiska värderingar

Utifrån ett nationalekonomiskt perspektiv är alla våra val av varor, tjänster, politiskt parti eller livsåskådning en konsekvens av vår strävan efter att nyttomaximera våra liv. Det innebär att varje individ ställs inför ett val mellan flera olika nyttogenererande alternativ och tvingas välja ett eller ett antal av dem utifrån sina begränsade resurser. Exempelvis har inte individen tillgång till en obegränsad mängd tid och pengar och det leder till att de väljer att konsumera det mest nyttogenererande alternativet först, sedan det näst bästa och så vidare tills den inte har några resurser kvar. Ur ett grundläggande perspektiv medför det att individerna ser till de basala behoven först som tillgången till vatten, mat och tak över huvudet (Inglehart 1971). Nästa steg inträffar när individen har tillgång till allt vatten, mat och husrum som den behöver och därigenom uppnår en mättnad för den typen av konsumtion. Individer väljer då att använda sina kvarvarande resurser på att öka sitt materiella välstånd, i det moderna samhället motsvarar det exempelvis att köpa en ny bil eller ett större hus. Inglehart (1971) väckte sedan tanken om att det ekonomiska välståndet i västvärlden kan ha lett till att befolkningen har uppnått en viss mättnad ifråga om det materiella välståndet.

Postmaterialistiska värderingar växer fram inom samhällen som haft ett högt ekonomiskt välstånd under en längre tid (ibid.). Det är icke materialistiska värderingar som exempelvis att

värna om miljön, sträva efter politisk frihet eller att uppnå en livsbalans. Tanken är att individer som lever i ett ekonomiskt välstånd under en längre tidsperiod väljer att prioritera förverkligandet av postmaterialistiska värderingar över att bättra på sitt materiella välstånd. Det innebär att ett högt ekonomiskt välstånd under en längre tidsperiod ger upphov till postmaterialistiska värderingar och inte nödvändigtvis att ett högt ekonomiskt välstånd gör det möjligt för individer att ge uttryck för sina miljöattityder.

Tidigare forskning har funnit ett samband mellan postmaterialistiska värderingar och mer positiva attityder till miljöpolitiska satsningar. Exempelvis har Gerhards och Lengfeld (2008) visat att personer som hade postmaterialistiska värderingar var mer benägna att godta en sämre levnadsstandard om det skulle leda till ett stärkt miljöskydd. Combes, Hamit-Haggar och Schwartz (2018) har i sin tur visat att sambanden ser olika ut i rikare och fattigare länder, där sambandet mellan postmaterialistiska värderingar och viljan att betala för att minska miljöutsläpp var starkast i de rikaste länderna. Även Kimmelmeier, Król och Kim (2002) fann ett signifikant samband mellan post-materialistiska värderingar och stöd av miljöpolicy.

2.3.3 Politisk tillhörighet

Koldioxidskatter och miljöstandards är en form av statlig intervention i marknadsekonomin eftersom det är staten som ansvarar för utformandet och implementeringen av miljöpolitiken. Det innebär att marknaden och individer ger upp en del av sin självbestämmanderätt när det lagstiftas om ny miljöpolitik.

Tanken är att vissa individer är mer accepterande till statliga interventioner eftersom de bär på idéer om att marknaden behöver regleras och att staten borde ta en aktivare roll i att skapa ett bättre samhälle (Harring, Jagers & Matti 2017). De individernas ställer sig generellt positiva till statliga interventioner eftersom det passar in i tanken om att staten borde göra mer och marknaden mindre. I kontrast finns det också individer som bär på idéer om en passiv stat och en oreglerad marknad (Jagers, Harring & Matti 2018). De är generellt mot marknadsinterventioner eftersom de anser att en självständig marknad löser problemen på bäst sätt.

Politisk tillhörighet har tidigare undersökts genom individers subjektiva placering i den så kallade vänster-högerskalan. Mer specifikt associeras individer som placerar sig längre till vänster med idéer om en aktiv stat och högre acceptans till statliga interventioner medan individer som placerar sig längre till höger med idéer om en oreglerad marknad och lägre acceptans till statliga interventioner. I en studie från 2017 med svenska data undersöker Jagers, Haring och Matti (2018) hur politisk ideologi, vänster-höger, kan relateras till koncept av rättvisa och hur policyverktygs effektivitet uppfattas. Resultatet visar att 58% av vänster-orienterade var för att förbjuda en typ av personbilar i jämförelse med 55% av de höger-orienterade. Den uppfattade orättvisan var även 18 procentenheter högre hos höger-orienterade och 18 procentenheter högre i förlorad frihet i jämförelse med vänster-orienterade (ibid.). Sambandet mellan politisk tillhörighet och miljöattityder får även stöd i McCright (2010).

2.4 Ekonomiska faktorer

Miljöpolitik i form av miljöstandards och klimatskatter kan medföra extra kostnader för företag och individer. Exempelvis kan företag behöva installera ny utrustning för att möta högre miljöstandards och individer förlora äganderätten över landområden om de görs om till naturreservat (Gerhards och Lengfeld 2008). Det har också visats att ökade kostnader har en inverkan på individers handlingar. Flera studier i USA har visat på en stark korrelation mellan priset på olja och mängden som efterfrågas (Weizsäcker & Jesnighaus 1992 se Diekmann & Preisendörfer). Även efterfrågan på plastpåsar i Italien har visats sig minska vid en beskattning av dem (OECD 1994 se Diekmann & Preisendörfer 2003). Det talar för att den ekonomiska kostnaden väger in i individers beslut, och det kan därmed också påverka hur positivt eller negativt en person ställer sig till olika miljöpolitiska åtgärder.

Diekmann och Preisendörfer (2003) menar att miljöpolitikens ekonomiska konsekvenser är en av de viktigaste förklaringarna till individers miljöattityder. Tanken är att individer sätter sina ekonomiska incitament först och sedan tar andra faktorer i åtanke när de ekonomiska motiven är uppfyllda. De menar att en förutsättning till positiva miljöattityder är att miljöpolitiken enbart har marginella, negativa, ekonomiska konsekvenser på individer. Det behöver däremot sättas i perspektiv till att EU har ett relativt högt ekonomiskt välstånd som även har resulterat i utvecklandet av postmaterialistiska värderingar.

I empiriska analyser studeras vanligen effekten av inkomst på miljöattityder. Tanken är att alla individer påverkas av miljöpolitiken i lika hög utsträckning men att en högre inkomst reducerar den negativa effekten på individers livssituation. Det innebär att den relativa ekonomiska förlusten är lägre bland höginkomsttagare i jämförelse med låginkomsttagare eftersom de har större ekonomiska resurser. Empiriskt har det styrkts av Combes, Hamit-Haggar och Schwartz (2017) som finner en signifikant korrelation mellan högre inkomst och stöd av miljöpolicy. Även Kimmelmeier, Król och Kim (2002) visar ett samband mellan inkomst och benägenhet att förlora ekonomiskt för miljöns räkning.

2.5 Demografiska faktorer

Demografiska faktorer är faktorer såsom utbildning, ålder och kön som i flera fall har visats ha en inverkan på människors attityder. Det är även fallet inom miljöattityder.

2.5.1 Utbildning

Information om vad som förorsakar miljöproblem och vilka konsekvenser det har på samhället presenteras, i sin kärna, uteslutande i form av vetenskapliga och ofta komplicerade typer av texter. Vi kan tänka oss att kunskap om miljöproblem kommer naturligare för individer med en högre tidigare erfarenhet av vetenskapliga eller andra typer av avancerade texter. När det gäller utbildning är tanken att universitetsutbildning, generellt, leder till positivare miljöattityder eftersom studenterna tar del av en jämförelsevis högre andel vetenskapliga texter och högre andel texter om miljöproblem i synnerlighet. Det innebär att individer som studerat på universitetet kan bära med sig information om miljöproblem från sin studietid och att det även är enklare för dem att ta till sig information om miljöproblem efter sin studietid. Mer specifikt att det är kunskap om miljöproblem som inverkar på individers miljöattityder.

Högre utbildning har även kopplas till ett högre socialt kapital som sammanfattningsvis är en indikator på hur duktiga individer är på att navigera det sociala och politiska systemet (Gale 1986 se Zahran, Brody, Grover & Vedlitz 2006). Socialt kapital är exempelvis kommunikativa kunskaper, kunskap om det politiska systemet och förmågan att tänka kritiskt (Comber 2003). Individer med ett jämförelsevis högre socialt kapital har fler möjligheter, utöver att de även kan

ha högre inkomst, att absorbera kostnaderna av miljöpolitiken och att påverka miljöpolitiken (Gale 1986 se Lubell & Zahran 2007). Bechtel, Genovese och Scheve (2017) finner en signifikant korrelation mellan högre utbildning och att minska koldioxidutsläppen men inte till att betala för att minska dem. Lubell, Zahran och Vedlitz finner enbart en svag signifikans och marginell korrelation mellan utbildning och stöd av miljöpolicy.

2.5.2 Ålder

Den globala uppvärmning som vi ger upphov till i dag bedöms huvudsakligen ha framtida men allvarliga negativa globala konsekvenser på jordens befolkning (Konjunkturinstitutet 2017). Det medför att konsekvenserna av den globala uppvärmningen kommer att vara mer påtagliga för yngre individer eftersom de har längre tid kvar att leva på jorden. Utifrån det perspektivet har yngre individer följaktligen mer att vinna på att reducera koldioxidutsläppen än äldre individer. Under 1960-talet började dessutom miljöförstöring i form av vatten och luftföroreningar ses som ett samhällsproblem vilket kan ha bidragit till en större medvetenhet bland de yngre generationerna (Gerhards & Lengfeld 2008). En utveckling, som inte minst genom Greta-rörelsen, har visats fortsätta in i modern tid.

Tanken är att yngre individer är jämförelsevis positivare till miljöpolicy eftersom de har längre tid kvar att leva på jorden och är mer medvetna om den globala uppvärmningens negativa implikationer (García-Valiñas 2005). Gerhards och Lengfeld (2008) finner en signifikant korrelation mellan ålder och stöd av miljöpolicy. Det bekräftas även av Bechtel, Genovese och Scheve och Combes, Hamit-Haggar & Schwartz men med något lägre signifikans.

2.5.3 Kön

Tidigare forskning har visat att kvinnor har generellt positivare miljöattityder än män (se exempelvis McCright 2010 och Togler & García-Valiñas 2007). En förklaring är att kvinnor har, generellt, positivare miljöattityder än män eftersom de, i högre utsträckning, uppfostras till att förstå andra och att visa omtanke (Togler & García-Valiñas 2007). Det leder till att kvinnor i större utsträckning bryr sig om att bevara liv och miljön, vilket även förstärks av att kvinnors, generella, roll i hemmet ökar sannolikheten för att börja göra saker som bevarar miljön.

3. Metod och material

3.1 Metod

Metodvalet är en fråga om vad som ska undersökas och hur resultaten kan presenteras på tydligast sätt. Det gäller följaktligen att väga olika metoders fördelar och nackdelar mot varandra och att resonera sig fram till vilken metod det är som belyser de viktigaste aspekterna av det som man är intresserad av att undersöka. Presentationen av resultatet ska vara så pass detaljerat att läsaren ska kunna utläsa all relevant kunskap men inget mer. Metodövervägandet ska följaktligen ske nedifrån och upp.

Utifrån forskningsluckan och uppsatsens syfte är en metod som presenterar objektiva resultat som kan generaliseras att föredra. En kvalitativ metod som exempelvis en intervjustudie kan bidra till en bättre förståelse av individers subjektiva förståelse men det är inte vad uppsatsen ämnar undersöka. Följaktligen överväger fördelarna med en kvantitativ analys av befintliga surveyundersökningar. Ett enkelt signifikanstest kan visa om sambandet mellan beroende och oberoende variabler är signifikant eller inte med det visar inte vilken riktning och styrka som sambandet har. En korrelationsmatris uppfyller det kriteriet och komplettera våra kunskaper om sambandets riktning och styrka (Chen, Ender, Mitchell & Wells 2003). Det ger även en indikation om i vilken utsträckning som variablerna korrelerar med varandra. Nackdelen är att ett robust resultat förutsätter att analysen kontrollerar för korrelationen mellan variablerna. Det leder in sökandet till mer sofistikerade analysmetoder.

Fördelarna och nackdelarna mellan linjär regressionsanalys och logistisk regressionsanalys är inte något som framgår lika tydligt. Båda metoderna uppfyller grundkraven på att redovisa signifikansnivåer, korrelation och kontrollerar för korrelationen mellan variablerna även om det sker på olika sätt. Eftersom undersökningens beroende variabel är på ordinalskalenivå så är logistisk regression tekniskt sätt att föredra. Variabeln kan kodas om till en dikotom variabel, med två alternativ, men den kan inte kodas om på ett sätt som gör att alla skalsteg är lika långa. Följaktligen bryter det mot ett av grundantagandena i den linjära regressionsanalysen (Corinthas & Black 2012). Å andra sidan är det ett problem som har tonats ned i tidigare, samhällsvetenskaplig, forskning. Det medför att skalstegen bedöms vara ”nära nog” lika långa

och det öppnar upp för att väga fler fördelar och nackdelar mellan metoderna. En av de största fördelarna med den linjära regressionen är att den är enklare att tolka. Sambandet blir intuitivare om det redovisas utifrån en rörelse längs med en skala i jämförelse med en procentuell sannolikhet för att individer väljer ett (av två) alternativ (Field 2018). Det förbättrar möjligheten för läsaren att ta till sig informationen. En annan fördel är att alternativet *varken eller* beskrivs på ett mer detaljerat sätt. I en logistisk regression likställs *varken eller* med ett negativt ställningstagande, i jämförelse med i en linjär regression där det är ett av flera skalsteg. Sammantaget bedöms linjär regression redovisa resultatet på ett tydligare sätt trots att en analys av en variabel på ordinalskalenivå bryter mot ett av grundantagandena för linjär regressionsanalys.

Den här uppsatsen syftar inte till att undersöka skillnader mellan EU:s medlemsländer men eftersom tidigare forskning har visat att det finns skillnader mellan länderna så kan läsaren förvänta sig det. Det enklaste sättet att redovisa skillnaderna på är genom att redovisa svarsalternativen för varje land eller att lägga in dummykodade länder i en linjär regressionsanalys. Fördelen med det senare är att det ger en bild av hur stor skillnaden är mellan länderna när de operationaliserade teorierna kontrolleras för. En flernivåanalys är inte aktuell eftersom det inte är i linje med syftet och kontrollerar för i princip samma sak som en dummykodning av länderna.

3.2 Beskrivning av material

International Social Survey Programme (ISSP) är ett gränsöverskridande program som årligen samlar in data om olika samhällsvetenskapliga ämnen (ISSP u.å.). Det innebär att ISSP ansvarar för utformandet av riktlinjer vid insamling av data, kontroller och de årliga frågeformulären men inte för genomförandet av själva surveyundersökningen (Gesis u.å.a). I stället ställs frågorna, vanligtvis, som en del av andra nationella undersökningar vilket kan medföra att insamlingsmetoden variera från land till land.

ISSP (2010) ställer frågor relaterade till miljöattityder i 19 EU-länder bland invånare som är minst 15 (Finland), 16 (Österrike) och 18 (resterande) år gamla (Gendall 2012). Det bedöms representera miljöattityder i EU eftersom det innefattar en variation av ekonomiskt starka

länder, exempelvis Tyskland, Sverige och Frankrike, sydeuropeiska länder som Spanien och Portugal men även östeuropeiska stater som Lettland och Litauen (se bilaga 1). I jämförelse med Eurobarometer möjliggör det en operationalisering av teorierna om kunskap om miljöproblem, postmaterialistiska värderingar, reciprocitet och utbildnings inverkan på miljöattityder. Det medför en lägre risken för att det samband som observeras i självverket beror på andra teories, som inte operationaliserats, inverkan på både den beroende och oberoende variabeln. Utifrån ett reliabilitets perspektiv så ökar det sannolikheten för att uppsatsen mäter vad den ämnar mäta. World Value Survey är ett annat, och vanligare, förekommande materialval inom forskningsfältet. Materialet erbjuder en operationalisering av postmaterialistiska värderingar och reciprocitet i ett stort antal länder runt om i världen men innehåller enbart ett fåtal EU-länder (Inglehart et al. 2014). Utifrån ett validitets perspektiv så innebär det att WVS inte representerar en stor del av EU:s medlemsländer eller den variation som förekommer mellan dem. I likhet med Eurobarometer så möjliggör inte WVS en operationalisering av kunskap om miljöproblem.

ISSP (2010) har huvudsakligen samlats in med hjälp av stratifierat slumpmässigt flerstegs urval (Gesis u.å.b) Stratifiering är ett ord för att på förhand bestämma hur stort urval som ska tas från specifika områden eller kategorier (DDI Alliance 2016). Exempelvis kan hela populationen delas in i flera mindre geografiska områden. Urvalet från varje område ska sedan motsvara den andel som det specifika området utgör för hela populationen. Det kan även handla om att stickprovet ska vara representativt för alla socioekonomiska grupper. Slumpmässigt flerstegs urval är en process där mindre och mindre grupper successivt väljer ut tills det enbart kvarstår en individ (ibid.). Det kan exempelvis gå ut på att slumpmässigt välja ut ett svenskt landskap, följt av en kommun, gata, adress och slutligen en individ på den adressen. Stratifierat slumpmässigt flerstegs urval innebär följaktligen: Att uppfylla det angivna antalet urval från varje strata utifrån en slumpmässig flerstegsprocess. Det är en metod av hög validitet. Stratifieringen medför visserligen att urvalet inte är helt slumpmässigt men det reducerar även risken för att urvalet blir snedvridet.

Intervjuerna, eller det sätt som frågorna har ställts på, har skett på de intervjuade personernas modersmål och i avtagande ordning, genom intervjuer som skett ansikte mot ansikte, en kombination av olika metoder och över mail (Gesis u.å.b). Översättning från ISSP:s engelska

frågeformulär har i de flesta fall gjorts av forskarteamet följt av specialtränade översättare och en översättningsbyrå (Nederländerna) (Gendall 2012). Det gjordes minst tre och högst 6 kontaktförsök och svarsfrekvensen var cirka 40–50%; en jämförelsevis hög svarsfrekvens (ibid.).

Utifrån ett reliabilitets perspektiv är fördelen med intervjuer som sker ansikte mot ansikte att intervjuaren kan förklara vad frågan betyder, hur den ska tolkas och vad syftet med frågan är (Schröder 2016, s.1). Det kan förbättra möjligheten för individen att förstå frågan och på så vis också svara på den fråga som den avses svara på. Nackdelen med en personligare kontakt kan vara att individen anpassar sitt svar till det som är mer socialt accepterat och i värsta fall inte uttrycker sin åsikt på grund av att den är kontroversiell. Utifrån ett reliabilitetsperspektiv så finns det även vissa nackdelar med att översätta frågeformuläret eftersom vissa ord eller fraser inte kan översättas ordagrant. I värsta fall kan det medföra att frågan kan tolkas på olika sätt beroende på vilket språk det är ställt på. Riskerna är alltså större om frågorna inte översätts till individens modersmål eller ett annat språk som den behärskar. Sammantaget bedöms reliabiliteten vara hög.

3.3 Operationalisering

Här följer en beskrivning och diskussion av operationalisering av teorierna i beroende, oberoende och kontrollvariabler. Enbart EU-länder ingår i analysen och all omkodning redogörs för varje variabel i tur och ordning. Tabell 2 visar beskrivande statistik av uppsatsens beroende variabel, oberoende variabler och kontrollvariabler efter att all omkodning har skett. Observera att minimumvärdet för alla variabler är 0 och att *Personlig inkomst* består av väsentligt färre observationer. Bortfallet är totalt 4 222 observationer; cirka 17%.

Tabell 3.2 **Beskrivande statistik**

	Min	Typvärde	Median	Medelvärde	Obs.
Beroende variabel	0	2	2	1,709	19 981
Kunskap om miljöproblem	0	2	2	2,112	19 981
Reciprocitet	0	3	3	2,239	19 981
Postmaterialistiska värderingar	0	0	0	0,387	19 981
Statliga interventioner	0	1	1	1,915	19 981
Personlig inkomst	0	0	1	0,907	13 167
Utbildning	0	0	0	0,517	19 981
Ålder	0	1	1	1,388	19 981
Kön	0	1	1	0,532	19 981

Kommentar: Hämtad från Hadler et al. 2019

3.3.1 Beroende variabel

Uppsatsen ämnar undersöka individers inställningar till att värna miljön på bekostnad av en del av sin levnadsstandard. Utifrån ISSP (2010) bär det störst likheter med frågan – Hur villig skulle du vara att acceptera en sänkt levnadsstandard för att värna om miljön? Frågan inkluderar svarsalternativen – Våldigt ovillig, ganska ovillig, varken villig eller ovillig, ganska villig, väldigt villig och vet ej (Hadler et al. 2019). Baserat på tidigare forskning förväntas acceptansen vara högst hos individer som värnar om miljön och kan acceptera en lägre levnadsstandard. Frågan bedöms operationalisera vad som ämnas operationaliseras. Det leder till valet av *Sänkt levnadsstandard för miljöskydd* som uppsatsens beroende variabel.

Sänkt levnadsstandard för miljöskydd är på ordinalskalenivå och består av 24 203 observationer varav 197 beskriv som *inget svar* och 743 som *vet ej*. *Inget svar* kan bero på ett fel vid inrapporteringen av data eller på att det inte går att avgöra vad individen har svarat. Det går följaktligen inte att avgöra vad individen åsikt i frågan är och det leder till att *inget svar* har avlägsnats från datasetet. *Vet ej* kan indikera att individen inte har förstått frågan men det kan också betyda att frågan inte är av stor betydelse för individen eftersom det varken är ett tydligt

ställningstagande för eller mot. Det liknar till stor del svaret *varken villig eller ovillig*. Av de skälen har individerna som uppgett *vet ej* lagts till dom som uppgett *varken villig eller ovillig* (kodats som samma grupp) för att minimera antalet bortfall. Tabell 1 visar totalt antal observationer och fördelning på de olika svarsalternativen efter att en liknande process har skett för de resterande variablerna. Observera den jämförelsevis låga svarsfrekvensen hos *mycket villig* och den är något högre frekvensen bland de mittenliggande alternativen.

Tabell 3.1 Frekvenstabell över *Sänkt levnadsstandard för miljöskydd*

	Frekvens	Procent
Väldigt ovillig	3 988	19,96
Ganska ovillig	4 728	23,66
Varken villig eller ovillig	5 200	26,02
Ganska villig	5 245	26,25
Mycket villig	820	4,10
Totalt	19 981	100,00

Kommentar: Hämtad från Hadler et al. 2019

3.3.2 Oberoende variabler

Uppsatsen ämnar undersöka vilken inverkan som kunskap om miljöproblem har på miljöattityder. Kunskap om miljöproblem kan vara en generell kännedom om miljöproblemens existens och implikationer på samhället eller en mer avgränsad kunskap om en specifik typ av miljöproblem. Utifrån ISSP (2010) bär det störst likhet med frågan – Hur mycket anser du dig veta om orsakerna bakom miljöproblem? Individerna kunde svara på en femskalig skala från 1; *jag vet ingenting alls*, till 5, *jag vet väldigt mycket* eller *vet ej*. Frågan bedöms operationalisera allmänna eller generella kunskaper om miljöproblem eftersom individen uppges beskriva sin sammanvägda kunskap av totalt 9 olika miljöproblem. En individ som uppgett en hög kunskap om miljöproblem antas även kunna associeras med en generell insikt i de tre typerna av kunskaper. Kännedom om miljöförstörelsens existens, i vilken utsträckning individens handlingar förorsakar den och vilken negativ inverkan det kan få på individens livssituation.

I tidigare forskning har kunskap om miljöproblem operationaliserats med hjälp av individers subjektiva eller objektiva kunskaper i frågan. Ovanstående fråga är en typisk subjektiv operationaliseringen eftersom individerna uppger sina självuppskattade kunskaper om miljöproblem. I den objektiva operationaliseringen testas i stället individernas kunskaper genom ett antal frågor om förekomsten av miljöproblem. Baserat på individernas svar; rätta och felaktiga kodas de in som olika skalsteg i en ny variabel. Fördelen med att operationalisera teorin i ovanstående fråga är att det fångar ett stort spektrum av miljöproblem och inte enbart kunskap om den globala uppvärmningen. Slutsatsen är att frågan bedöms operationalisera vad som ämnas operationaliseras. Det leder till valet av *Kunskap om miljöproblem* som uppsatsens första oberoende variabel.

Kunskap om miljöproblem är på ordinalskalenivå och består av 23 355 observationer varav 120 beskrivs som *inget svar* och 714 som *vet ej*. *Inget svar* har avlägsnats från datasetet utifrån samma motivation som i den beroende variabeln. *Vet ej* kodades inte om till mittenalternativet eftersom den avviker starkt från resterande alternativ och har en låg signifikans. Konsekvensen är att det inte gått att fastställa varför individer uppgett *vet ej* och en omkodning löper riskerna att ge missvisande resultat. Det har följaktligen avlägsnats från datasetet.

Uppsatsen ämnar även undersöka inverkan av andra individers bidrag till redueringen av koldioxidutsläpp på individers miljöattityder. Den bär störst likheter med frågan – Det är ingen idé att jag gör vad jag kan för miljön om inte andra också gör det. Med de tillhörande svarsalternativen – Tar starkt avstånd, tar avstånd, varken instämmer eller tar avstånd, instämmer, instämmer starkt och vet ej. Notera att individerna ombeds förutsätta att andra individers inte bidrar till redueringen av miljöproblem. I jämförelse med Bechtel, Genovese och Scheve (2017) kan det medföra att sambandet får en annan riktning. Inom tidigare forskning förekommer det även att teorin har operationaliserats i en mer generell men objektiv typ av reciprocitet. Generellt är en objektiv operationalisering att föredra över en likvärdig subjektiv operationalisering men i det här fallet är de inte likvärdiga. I ISSP (2010) är frågan ställd på ett sätt som inbjuder individen att reflektera om hur, specifikt, andra individers handlingar har en inverkan på deras inställning till att värna om miljön. Teorin bedöms följaktligen operationaliseras med *Reciprocitet* trots att den baseras på subjektiva åsikter.

Reciprocitet är på ordinalskalenivå och består av 24 006 observationer. *Inget svar*, 173, och *vet ej*, 323, har avlägsnats från datasetet med motiveringen att *vet ej* inte följer samma mönster som svarsalternativet *varken instämmer eller tar avstånd*. En förutsättning för att *vet ej* ska kunna koda om till mittenalternativet, *varken instämmer eller tar avstånd*, är att de individerna har förhållandevis liknande åsikter. Vilket *ej* har uppfyllts.

3.3.3 Kontrollvariabler

Operationaliseringen av postmaterialistiska värderingar har baserats på följande frågor. - Var vänlig ange vilket av nedanstående som bör ges högsta prioritet i Sverige. Vad är viktigast att göra? – med svarsalternativen bevara lag och ordning i landet, ge människor mer att säga till om i politiska beslut, bekämpa prisökningar, värna yttrandefriheten och *vet ej*. Följt av frågan – Och vilket av nedanstående alternativ bör ges näst högsta prioritet i Sverige? Vad är näst viktigast att göra? – med identiska svarsalternativ. Svarsalternativ 1 och 3 representerar materialistiska värderingar och 2 och 4 postmaterialistiska. En svaghet med den här typ av operationalisering är att det kan finnas andra typer av postmaterialistiska värderingar som individerna inte får frågor om. Exempelvis representerar frågorna om specifikt prisökning och yttrandefrihet inte nödvändighetsvis individers miljövärderingar.

Kodning har skett genom att skapa en ny variabel, *Postmaterialism*, med alternativen materialistiska värderingar och postmaterialistiska värderingar. Materialistiska värderingar innefattar de individer som i någon typ av kombination har uppgett 1 eller 3 som förstaval. Postmaterialistiska värderingar är de individer som uppgett 2 eller 4 som förstaval i någon typ av kombination. Syftet har varit att minska bortfallet så långt det går. De som uppgett samma svarsalternativ två gånger, 325, har avlägsnats eftersom det inte går att avgöra varför det felet har inträffat. Bortfallet har en något högre koncentration i Tyskland men är annars relativt jämt utspritt.

Politisk tillhörighet har inte kunnat operationaliserats i den traditionella vänster-högerskalan eftersom ISSP (2010) inte ställer den typen av fråga. Frågan om vilket politiskt parti som individen sympatiserar med är ett alternativ men det hade medfört ett bortfall på mer än en

tredjedel av observationerna. Det leder till att följande fråga bär störsts likhet med teorin – Om du fick välja mellan tre alternativ, vilket skulle ligga närmast din egen uppfattning? Med svarsalternativen 1) Regeringen/riksdag bör låta industrin och näringslivet själva bestämma hur miljön ska värnas, även om det medför att de inte alltid gör det som är bäst för miljön. 2) Regeringen/riksdag bör stifta lagar som får industrin och näringslivet att värna om miljön, även om det inkräktar på deras rätt att fatta egna beslut. 3) Vet ej. En fördel är att frågan berör specifikt statliga marknadsinterventioner för att förbättra miljön och inte testas indirekt genom en vänster, höger-skala. Frågan operationaliserar på så vis hur individers inställningar till statliga marknadsinterventioner inverkar på miljöattityder. Variabeln benämns *Statliga interventioner*. *Inget svar*, 111 observationer, och *vet ej*, 1 220 observationer, har avlägsnats från datasetet. 1 220 observationer är ett betydande bortfall men det sker helt enkelt på grund av att teorin är så pass viktig att bortfallet är motiverat.

Ekonomiska faktorer har operationaliserats med vissa svårigheter. ISSP (2010) har frågat om individers inkomst men har inte konverterat länders valuta till en jämförelsebar och gemensam valuta i en ny variabel. En korrekt konvertering av ländernas valuta bedömdes vara utanför ramarna för en kandidatuppsats eftersom det hade förutsatt kunskaper om varje inkomstnivå (låg, medel och hög) i alla länder. För att fortfarande få en indikation om vilken inverkan personlig inkomst har på individers miljöattityder så har de lokala valutorna konverterats till euro. Specifikt skapades en variabel, *Personlig inkomst*, med fyra stycken inkomst kategorier (se bilaga 2). Den första kategorin är de som tjänar under 1 000 euro i månaden, följt av 2 300, 3 500 och mer än 3 500 euro. Det praktiska tillvägagångssättet har varit att multiplicera den lokala valutan med växelkursen till euro år 2010 och sedan kategorisera de grupper av observationer utifrån de gränser som är närmast för varje land. Eftersom de två första inkomstkategorierna täckte merparten av observationerna i länderna Bulgarien, Kroatien, Lettland och Slovakien så har de exkluderats från variabeln. Det i kombination med *inget svar* resulterade i att *Personlig inkomst* enbart består av 13 167 observationer. Sammantaget bedöms ekonomiska faktorer operationaliseras med *Personlig inkomst* men det stora antalet bortfall medför att resultatet från en analys ska tolkas med försiktighet.

Universitetsutbildning har operationaliserats i variabeln *Utbildning*. Variabeln har kodats om i kategorierna *avslutad gymnasieutbildning eller lägre*, följt av *vissa universitetsstudier* och

universitetsexamen. Motiveringen är att teorin specificerar att det är universitetsstudier som har en inverkan på individers miljöattityder. *Inget svar*, 223, och *vet ej*, 1, har avlägsnats från datasetet.

Ålder har kodats om i linje med teorin och i grupperna 98–65, 64–46, 45–30 och 20–15. *Inget svar*, 54 observationer, har avlägsnats från datasetet. Kön består av grupperna män och kvinnor.

4. Resultat och analys

4.1 Resultat

Hypoteserna har undersökts med hjälp av en multipel linjär regressionsanalys i tre olika modeller. Modell 1 innehåller de oberoende variablerna *Kunskap om miljöproblem* och *Reciprocitet*. *Kunskap om miljöproblem* har referensgruppen *jag vet ingenting alls* och en skalstegsförändring representerar följaktligen en högre, subjektiv, kunskap om miljöproblem. *Reciprocitet* har referensgruppen *tar starkt avstånd* och en skalstegsförändring representerar att individer fäster större vikt vid vilka uppoffringar som andra individer gör för att skydda miljön. Modell 2 operationaliserar även en majoritet av kontrollvariablerna. *Postmaterialistiska värderingar* är en dummyvariabel och har referensgruppen materialistiska värderingar. *Statliga interventioner* är en dummyvariabel där referensgruppen är de mest kritiska och en skalstegsförändring är de som ställer sig positivare till statliga interventioner i miljöpolitik. *Utbildning* är en dummyvariabel och referensgruppen är de utan universitetsutbildning, de andra alternativen är viss universitetsutbildning och avslutad universitetsutbildning. *Ålder* är en dummyvariabel och har referensgruppen 65 år och uppåt. *Kön* är en dummyvariabel och har referensgruppen man. Modell 3 operationaliserar även *Personlig inkomst*. *Personlig inkomst* är dummykodad och låg personlig inkomst är referensgruppen. Variabeln består, till skillnad från Modell 1 och 2, enbart av 13 167 observationer.

Tabell 4.1 visar variablernas signifikansnivåer, effekten, konstant, antal observationer och R-kvadrat. Observera att sambandet mellan *Sänkt levnadsstandard för miljöskydd* och både *Kunskap om miljöproblem* och *Reciprocitet* är statistiskt signifikant. Notera även de relativt låga standardavvikelsena och sambandets positiva riktning. Effekten indikeras av variablernas koefficienter. I modell 2 har *Kunskap om miljöproblem* en koefficient på cirka 0,169 och *Reciprocitet* har en koefficient på -0,167. Det indikerar att en skalstegsförändring i *Kunskap om miljöproblem* motsvarar en cirka 0,169 höjning i *Sänkt levnadsstandard för miljöskydd*, om alla andra variabler är oförändrade. Givet att alla andra variabler är konstanta så motsvarande en skalstegsförändring i *Reciprocitet* en 0,167 minskning i den beroende variabeln. Det innebär mer specifikt att skillnaden mellan de oberoende variablernas referensgrupperna och de med positivast miljöattityder är generellt 0,676, respektive -0,668 skalsteg i den beroende variabeln

(Chen et al. 2003). Totalt motsvarar det exempelvis en förändring mellan minst *väldigt ovillig* till *ganska ovillig* eller *ganska villig* till *väldigt villig* (om båda effekterna gått i samma riktning). Mer generellt implicerar även ett R-kvadrat på cirka 0,096 att 9,6% av variationen i den beroende variabeln kan förklaras av Modell 2 eller att 90,4% av variationen inte förklaras av modellen. Det stora antalet variabler i Modell 2 riskerar, dock, att höja värdet på R-så det ska tolkas med försiktighet.

En jämförelse av Modell 1 och 2 visar att kontrollvariablerna kan förklara en del av sambandet mellan de oberoende och den beroende variabeln. Modell 3 indikerar att ekonomiska faktorer har en signifikant inverkan på individers miljöattityder men det låga antalet observationer medför att det ska tolkas med försiktighet. Notera även att signifikansnivåerna skiljer sig åt mellan variablerna i modellerna.

Tabell 4.1

Regressionsanalyser av *Sänkt levnadsstandard för miljöskydd*

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Individuella värderingar			
Kunskap om miljöproblem	0,198*** (0,008)	0,169*** (0,009)	0,161*** (0,010)
Reciprocitet: Högre	-0,190*** (0,007)	-0,167*** (0,007)	-0,156*** (0,008)
Postmaterialistiska värderingar		0,194*** (0,016)	0,186*** (0,020)
Statliga interventioner: Positiv		0,241*** (0,029)	0,286*** (0,038)
Ekonomiska faktorer			
Personlig inkomst: Medel			0,089*** (0,023)
Personlig inkomst: Hög			0,185*** (0,029)
Personlig inkomst: Mycket hög			0,085* (0,041)
Sociodemografiska faktorer			
Utbildning: Medel		0,081** (0,024)	0,084** (0,030)
Utbildning: Hög		0,203*** (0,021)	0,215*** (0,027)
Ålder: 64–46		0,071** (0,022)	0,046* (0,027)
Ålder: 45–30		0,038* (0,023)	0,004 (0,028)
Ålder: 29–15		0,051* (0,027)	0,070* (0,033)
Kön: Kvinna		0,020* (0,016)	0,066** (0,0197)
Konstant	0,864*** (0,022)	0,292*** (0,285)	0,358*** (0,078)
n	19 981	19 981	13 167
R²	0,080	0,096	0,106

Kommentar: Hämtad från Hadler et al. 2019. Standardfel inom parantes, *** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,5.

Tabell 2 består av två stycken linjära regressionsanalyser med den beroende variabeln *Sänkt levnadsstandard för miljöskydd*. Modell 4 består av variablerna i Modell 2 och dummykodade länder; med Lettland som referensgrupp. Modell 5 består av variabler i Modell 3 och dummykodade länder; med Tjeckien som referensgrupp. Bytet av referensgrupp beror på att Lettland inte ingår i variabeln *Personlig inkomst*. *Personlig inkomst* är statistiskt signifikant. Observera att sambandet mellan *Sänkt levnadsstandard för miljöskydd* och både *Kunskap om miljöproblem* och *Reciprocitet* är statistiskt signifikant vid kontroll för variationer mellan länderna. Notera att det finns en statistiskt signifikant mellan länderna (förutom för Bulgarien i Modell 4 och Storbritannien i Modell 5).

Tabell 4.2

Regressionsanalyser av *Sänkt levnadsstandard för miljöskydd (2)*

	Modell 4	Modell 5
Oberoende variabler		
Kunskap om miljöproblem	0,150*** (0,008)	0,155*** (0,011)
Reciprocitet: Högre	-0,143*** (0,007)	-0,146*** (0,008)
Länder		
Österrike	1,185*** (0,51)	0,700*** (0,054)
Belgien	0,944*** (0,052)	0,427*** (0,053)
Bulgarien	0,120* (0,525)	-
Kroatien	0,324*** (0,503)	-
Tjeckien	0,452*** (0,048)	
Danmark	1,098*** (0,051)	0,541*** (0,060)
Finland	0,950*** (0,052)	0,422*** (0,056)
Frankrike	0,888*** (0,046)	0,378*** (0,050)
Tyskland	1,005*** (0,050)	0,500*** (0,052)
Island	0,721*** (0,060)	0,208** (0,064)
Lettland		-
Litauen	0,209*** (0,53)	-
Nederländerna	1,119*** (0,050)	0,596*** (0,053)
Portugal	0,711*** (0,051)	0,202*** (0,052)
Slovakien	0,960*** (0,051)	-
Slovenien	0,917*** (0,052)	0,463*** (0,056)
Spanien	0,959*** (0,044)	0,477*** (0,045)
Sverige	1,067*** (0,051)	0,536*** (0,058)
Storbritannien	0,596*** (0,057)	0,068* (0,058)
Konstant	-0,036* (0,050)	0,340*** (0,057)
n	19 981	13 167

Kommentar: Hämtad från Hadler et al. 2019. Standardfel inom parantes, *** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,5.

4.2 Analys

Uppsatsens syfte har varit att undersöka om kunskap om miljöproblem och reciprocitet påverkar individers inställningar till att värna om miljön på bekostnad av en del av sin levnadsstandard i EU. Resultatet från de multipla linjära regressionsanalyserna visar att det finns ett signifikant och positivt samband mellan *Kunskap om miljöproblem* och *Sänkt levnadsstandard*. Följaktligen finner uppsatsen stöd för hypotesen om att kunskap om miljöproblem har en positiv inverkan på individers inställningar till att värna om miljön på bekostnad av en del av sin levnadsstandard. Det innebär att den befintliga kunskapen om samband mellan kunskap om miljöproblem och miljöattityder i enstaka EU-länder kan generaliseras till de 19 EU-länder (inklusive Storbritannien) som ingår i undersökningen.

Resultatet visar även att det finns ett signifikant men negativt samband mellan *Reciprocitet* och *Sänkt levnadsstandard*. Följaktligen finner uppsatsen stöd för hypotesen om sambandet mellan reciprocitet och individers inställningar till att värna om miljön på bekostnad av en del av sin levnadsstandard. Däremot visar sig sambandet mellan reciprocitet och miljöattityder vara av motsatt riktning i jämförelse med tidigare forskning. En förklaring, som uppmärksammades under operationaliseringen, kan vara antagandet om andra individers bidrag eller uppoftningar för att förbättra miljön. Tanken om att vissa individer lägger större vikt vid andras bidrag till eller uppoftningar för att förbättra miljön kvarstår men sambandets riktning blir det omvända om andra individer inte förutsätts bidra eller göra uppoftningar för att värna om miljön. Det pekar mot att reciprocitet kan ha en negativ inverkan på individers miljöattityder i EU om andra individer inte upplevs bidra eller göra uppoftningar för att värna om miljön. Sammantaget indikerar det att inverkan av reciprocitet på individers miljöattityder kan generaliseras till de 19 EU-länder som ingår i undersökningen (inklusive Storbritannien). Resultaten håller vid kontroll för ett antal kontrollvariabler även om *Personlig inkomst* består av ett relativt lågt antal observationer.

Korrelationen mellan uppsatsens kontrollvariabler gick i den teoretiska riktningen även om signifikansnivån var något lägre för de demografiska faktorerna och de med mycket hög personlig inkomst. Variabeln ålder avvek från teorin eftersom korrelationens styrka förväntades

vara högre ju yngre individerna var och inte högst bland de mellan 46 och 64 år. En förklaring kan vara att åldrarna 30 till 45 och 15 till 29 inte var signifikant på 0,01 nivån. Det går följaktligen inte att dra några generella slutsatser i det avseendet. Resultatet visar även att det finns en signifikant skillnad i miljöattityderna mellan majoriteten av medlemsländerna. Det är i linje med tidigare forskning om att miljöattityder skiljer sig åt mellan länder. I det fallet förklarades det utifrån att länderna hade olika ekonomiska, ekologiska och värderingsmässiga förutsättningar (Gerhards och Lengfeld 2008).

5. Slutsats och diskussion

Uppsatsen finner att individer i EU med högre kunskaper om miljöproblem är mer benägna att värna om miljön på bekostnad av en del av sin levnadsstandard. Resultatet är i linje med tidigare forskning och innebär att kunskap om miljöproblem även kan användas för att förstå individers miljöattityder i EU. Den andra slutsatsen är att individer med högre reciprocitet i EU är mindre benägna att värna om miljön på bekostnad av en del av sin levnadsstandard. Det innebär att reciprocitet kan användas för att förstå individers miljöattityder i EU men att resultatet går i motsatt riktning i jämförelse med tidigare forskning. Det pekar mot att reciprocitet kan ha en negativ inverkan på individers miljöattityder i EU om andra individer inte upplevs bidra eller göra uppoffringar för att värna om miljön. Uppsatsen fann även att miljöattityder skiljer sig åt mellan EU:s medlemsländer.

Undersökningen har emellertid inte haft möjligheten att operationalisera teorier om ekonomiska faktorer och politisk tillhörighet fullt ut. Personlig inkomst har kontrollerats för men omvandlingen av lokala valutor till euro medförde att antalet observationer blev väsentligt lägre i jämförelse med resterande variabler. Visserligen har korrelationen mellan beroende och oberoende variabler en signifikansnivå på under 0,001% men det går fortfarande inte att säkerställa att inverkan av ekonomiska faktorer har kontrollerats för. Politisk tillhörighet har förvisso operationaliserats i inställningar till statliga interventioner vilket är i linje med teorin men inte med den subjektiva placering på en vänster höger-skala som tidigare forskning gjort. Sammantaget bedöms resultatet stå sig trots de uppradade svagheter.

Slutligen kan det vara av intresse för vidare forskning att undersöka om även miljövärderingar kan erbjuda en mer detaljerad beskrivning av inverkan mellan postmaterialism och individers miljöattityder i EU. Tidigare forskning har visat potentialen av miljövärderingar men den har inte kunnat undersökas utifrån ISSP (2010).

Referenslista

- Bechtel, M., M., Genovese, F. och Scheve, K., F., 2017. Interests, Norms and Support for the Provision of Global Public Goods: The Case of Climate Co-operation. *British Journal of Political Science*, 49 (4), 1333-1355. doi: [10.1017/S0007123417000205](https://doi.org/10.1017/S0007123417000205)
- Chen, X., Ender, P., Mitchell, M. och Wells, C. 2003. *Regression with Stata*. <https://stats.idre.ucla.edu/stata/webbooks/reg/> [2020-05-30]
- Comber, M.K. 2003. *Civic Curriculum and Civic Skills: Recent Evidence*. Maryland: The Center for Information & Research on Civic Learning & Engagement. <https://eric.ed.gov/?id=ED498908>
- Combes, J., L., Hamit-Hagggar, M. och Schwartz, S. 2018. A multilevel analysis of the determinants of willingness to pay to prevent environmental pollution across countries. *The Social Science Journal*, 55 (3), 284-299. doi: [10.1016/j.soscij.2018.02.001](https://doi.org/10.1016/j.soscij.2018.02.001)
- Cortinhas, C., och Black, K., 2012. *Statistics for Business and Economics*. 1st European ed. West Sussex: John Wiley & Sons Ltd.
- DDI Alliance 2016. *DDI Controlled Vocabulary for Sampling Procedure*. https://ddialliance.org/Specification/DDI-CV/SamplingProcedure_1.1.html [2020-05-30]
- De Bono, R., Vincenti, K. och Calleja, N. 2012. Risk communication: climate change as a human-health threat, a survey of public perceptions in Malta. *European Journal of Public Health*, 22 (1), 144-149. doi: [10.1093/eurpub/ckq181](https://doi.org/10.1093/eurpub/ckq181)
- Diekmann, A. och Preisendörfer, P. 2003. Green and greenback: The behavioral effects of environmental attitudes in low-cost and high-cost situations. *Rationality and Society*, 15 (4), 441-472. doi: [10.1177/1043463103154002](https://doi.org/10.1177/1043463103154002)
- Drews, S. och van den Bergh, J., C., J., M. 2016. What explains public support for climate policies? A review of empirical and experimental studies. *Climate Policy*, 16 (7), 855-876. doi: [10.1080/14693062.2015.1058240](https://doi.org/10.1080/14693062.2015.1058240)
- Fehr, E. och Gächter, S. 2000. Fairness and Relation: The Economics of Reciprocity. *The Journal of Economic Perspectives*, 14 (3), 159-181. doi: [130.241.16.16](https://doi.org/10.1215/00141801-2000-0016)
- Field, A., 2018. *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. 3rd ed. London: SAGE Publications Ltd.
- Gesis (u.å.a). *International Social Survey Programme*. <https://www.esis.org/issp/home/issp> [2020-05-30]
- Gesis (u.å.b). *ZA5500: International Social Survey Programme: Environment III -ISSP 2010*. <https://dbk.esis.org/dbksearch/sdesc2.asp?db=e&no=5500> [2020-05-30]
- Gendall, P. 2012. *International Social Survey Programme, Study Monitoring 2010, Environment III* (Report to the ISSP General Assembly on monitoring work undertaken for the ISSP by the Methodology Committee). Nya Zeeland. <https://www.esis.org/modules/issp-modules-by-topic/environment/2010>
- García-Valiñas, María 2005. "The Determinants of Individuals' Attitudes Towards Environmental Damage" (Working Paper from Fondazione Eni Enrico Mattei number 110, November 2005). <https://econpapers.repec.org/paper/femfemwpa/2005.110.htm>
- Gerhards, J., och Lengfeld, H. 2008. Support for European Union environmental policy by citizens of EU-member and accession states. *Comparative Sociology*, 7, 215-241. doi: [10.1163/156913308X289050](https://doi.org/10.1163/156913308X289050)

- Hadler, M., Carton, A., Jorrat, J., Stähli, M. E., Sapin, M., Pollien, A., Dimova, L. et al. (2019). International Social Survey Programme: Environment III - ISSP 2010. *GESIS Datenarchiv, Köln. ZA5500 Datenfile Version 3.0.0*, <https://doi.org/10.4232/1.13271>.
- Harring, N., Jagers, S.C. och Matti, S. 2017. Public Support for Pro-Environmental Policy Measures: Examining the Impact of Personal Values and Ideology. *Sustainability*, 9 (5), 679-693. doi: [10.3390/su9050679](https://doi.org/10.3390/su9050679)
- Harring, N., Jagers, S.C. och Matti, S. 2019. Higher education, norm development, and environmental protection. *Higher Education*, 79 (2), 291-305. doi: [10.1007/s10734-019-00410-7](https://doi.org/10.1007/s10734-019-00410-7)
- Inglehart, R. 1971. The Silent Revolution in Europe: Intergenerational Change in Post-Industrial Societies. *American Political Science Review*, 65 (4), 991-1017.
- Inglehart, R., C. Haerpfer, A. Moreno, C. Welzel, K. Kizilova, J. Diez-Medrano, M. Logos, P. Norris, E. Ponarin och B. Puranen et al. (eds.). 2014. World Values Survey: Round Six – Country-Pooled Datafile Version: <https://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV6.jsp>. Madrid: JD Systems Institute
- ISSP u.å. *International Social Survey Programme*. <http://www.issp.org/menu-top/home/> [2020-05-30]
- Jagers, S., C., Harring, N. och Matti, S., 2018. Environmental management from left to right – on ideology, policy-specific beliefs and pro-environmental policy support. *Journal of Environmental Planning and Management*, 61 (1), 86-104. doi: [10.1080/09640568.2017.1289902](https://doi.org/10.1080/09640568.2017.1289902)
- Kemmelmeier, M., Król, G. och Kim, Y., H. 2002. Values, Economics, and Proenvironmental Attitudes in 22 Societies. *Cross-Cultural Research*, 36 (3), 256–285. doi: [10.1177/10697102036003004](https://doi.org/10.1177/10697102036003004)
- Konjunkturinstitutet 2017. Specialstudie 60: Kostnader och intäkter i Sverige av långsiktiga klimatförändringar – en litteraturöversikt. *Specialstudie*. Stockholm: Konjunkturinstitutet.
- Lubell, M., Zahran, S. och Vedlitz, A. 2007. Collective Action and Citizen Responses to Warming. *Political Behavior*, 29 (3), 391–413. doi: [10.1007/s11109-006-9025-2](https://doi.org/10.1007/s11109-006-9025-2)
- McCright, A., M. 2010. The Effect of Gender on Climate Change and Concern in the American Public. *Population and Environment*, 32 (1), 66–87. doi: [10.1007/s11111-010-0113-1.pdf](https://doi.org/10.1007/s11111-010-0113-1.pdf)
- McGrath, L., F. och Bernauer, T. 2017. How Strong is Public Support for Unilateral Climate Policy and What Drives it? *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 8 (6), ss 1-17. doi: [10.1002/wcc.484](https://doi.org/10.1002/wcc.484)
- Nationalencyklopedin (u.å.). *Reciprocitet*. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/reciprocitet> [2020-05-30]
- Schröder, J. 2016. Face-to-Face Surveys. *GESIS Survey Guidelines*. *GESIS*. https://www.gesis.org/fileadmin/upload/SDMwiki/Schr%C3%B6der_Face-to-Face_Surveys.pdf [2020-01-05]
- Sibley, C. G., Kurz, T. 2013. A Model of Climate Belief Profiles: How Much Does It Matter If People Question Human Causation? *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 13 (1), 145-161. doi: [10.1111/asap.12008](https://doi.org/10.1111/asap.12008)
- Torgler, B. och García-Valiñas, M., A. 2007. The Determinants of Individuals' Attitudes Towards Preventing Environmental Damage. *Ecological Economics*, 63 (2), 536-552. doi: [10.1016/j.ecolecon.2006.12.013](https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2006.12.013)
- Zahran, S., Brody, S., D., Grover, H. och Vedlitz, A. 2006. Climate Change Vulnerability and Policy Support. *Society and Natural Resources*, 19 (9), 771–789. doi: [10.1080/08941920600835528](https://doi.org/10.1080/08941920600835528)

Bilagor

Bilaga 1

Frekvenstabell över EU 19 efter omkodningar

EU 19	Frekvens	Procent
Österrike	979	4,90
Belgien	940	4,70
Bulgarien	892	4,46
Kroatien	1 029	5,15
Tjeckien	1 294	6,48
Danmark	1 096	5,49
Finland	952	4,76
Frankrike	1 739	8,70
Tyskland	1 072	5,37
Island	538	2,69
Lettland	801	4,01
Litauen	821	4,11
Nederländerna	1 080	5,41
Portugal	955	4,78
Slovakien	951	4,76
Slovenien	935	4,68
Spanien	2 320	11,61
Sverige	959	4,80
Storbritannien	628	3,14
Totalt	19 981	100

Kommentar: Hämtad från Hadler et al. 2019

Bilaga 2

Frekvenstabell över Personlig *inkomst* efter bortfall

Inkomst	Frekvens	Procent
0	5 640	42,83
1	4 122	31,31
2	2 394	18,18
3	1 011	7,68
Totalt	13 167	100,00

Kommentar: Hämtad från Hadler et al. 2019